

Zapletalová, Jana

Obrazová sbírka olomouckého kanovníka Georga Friedricha ze Salburgu († 1692)

Opuscula historiae artium. 2016, vol. 65, iss. 2, pp. 120-131

ISSN 1211-7390 (print); ISSN 2336-4467 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/136358>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Obrazová sbírka olomouckého kanovníka Georga Friedricha ze Salburgu († 1692)*

Jana Zapletalová

A newly discovered posthumous inventory of the property of Georg Friedrich († 1692), Canon of Olomouc, archdeacon, and Provost of Kroměříž, and freeman of Salburg, contains a list of paintings that decorated the interior of his residence in Olomouc. His was a comparatively smaller collection, which he assembled gradually between the 1660s and 1680s. Among the 117 paintings in this collection there were allegedly original works by Hans Holbein, Lucas van Leyden, and Daniel Seghers. The collection contained a very large number of paintings by central European artists or artists working in central Europe, such as Johann Spillenberger, Carl Borromäus Andreas Ruthart, Jan Thomas, Renier Meganck, Carl Ferdinand Fabritius, and Johann Anton Eismann, i.e. painters who were in direct contact with the Bishop of Olomouc, Karl II von Liechtenstein-Castelcorn (1624–1695) and whose work was in the bishop's collection. This may serve as a valuable argument in support of the hypothesis about the influence of the bishop's collection and his activities in the field of art and culture on members of the Olomouc metropolitan chapter.

Keywords: Georg Friedrich of Salburg; Karl II von Liechtenstein-Castelcorn; Olomouc chapter; painting collection; Johann Spillenberger; Carl Borromäus Andreas Ruthart; Jan Thomas; Renier Meganck; Carl Ferdinand Fabritius; Johann Anton Eismann

doc. PhDr. Jana Zapletalová, Ph.D.
Katedra dějin umění, Univerzita Palackého, Olomouc /
Department of Art History, Palacký University, Olomouc
e-mail: j.zapletalova@upol.cz

Členové olomoucké kapituly se v období raného novověku výrazným způsobem podíleli na vytváření kulturního milieu města. Někteří pro potřeby reprezentace zvelebovali své rezidence stojící v blízkosti biskupského, později arcibiskupského paláce a jejich interiéry zdobili freskami a obrazy, které byly nedílnou součástí výzdoby, vypovídající obvykle o sociálním a kulturním postavení jejich majitele. S výjimkou obrazárny kanovníka Heřmana Hanibala z Blümegenu (1716–1774), jehož sbírka se takřka ve své celistvé podobě nachází na zámku ve Vizovicích,¹ se obrazové kolekce jednotlivých členů olomoucké kapituly z období 17. a 18. století nedochovaly. O podobě a složení alespoň některých z nich si lze učinit představu z pozůstalostních inventářů. V předchozích letech byly zevrubně studovány a publikovány inventáře obrazové sbírky olomouckého kanovníka a světicího biskupa Ferdinanda Schröffela ze Schröffenheimu (1639–1702), čítající na 250 obrazů, a sbírky kanovníka Jiřího Jindřicha z Mayerswaldu (1676–1747).² Recentně se podařilo objevit inventář majetku zesnulého arcijáhna olomoucké kapituly Georga Friedricha svobodného pána ze Salburgu (? Pasov – 16. 7. 1692 Pasov).³ Předkládaná studie se tudíž pokusí navázat na práci předchozích badatelů a zpřístupnit obrazovou sbírku dalšího z důležitých představitelů kulturního mecenátu barokní Olomouce.

Georg Friedrich svobodný pán ze Salburgu pocházel z Pasova, kde působil jako klerik tamní diecéze. Teologické vzdělání získal v letech 1653–1662 v Germaniku v Římě. V Olomouci byl nejprve jmenován 22. září 1659 nesídelním kanovníkem, následně 30. prosince 1666, již s hodností pasovského kanovníka, získal v Olomouci pozici kanovníka sídelního. Od 3. listopadu 1666 zastával pozici probošta kolegiátní kapituly u sv. Mořice v Kroměříži a od 12. prosince 1669 funkci arcijáhna kapituly olomoucké. Na věčnost se odebral v Pasově 16. července 1692.⁴

Salburgská kanovnícká rezidence a Carpofo Tencalla

Olomoucká kapitula definovala v roce 1665 podmínku pro jmenování Georga Friedricha ze Salburgu sídelním kanovníkem, a to že z vlastních prostředků přestaví rezidenci zvanou dříve Hittendorfská: „[...] *obligo me insuper domum can[oni]cale Collegio Societatis contiguam vulgo Hittendofferianam extruere et propriis sumptibus [...] eaedificare quam primum requisita*“.⁵ Tuto podmínku Georg Friedrich splnil a po roce 1666 vtiskl domu z velké části jeho stávající podobu a rozměry. Tato rezidence (dnes dům čp. 422, nám. Republiky 3), přiléhající k budově bývalé jezuitské koleje, zakončuje na západní straně komplex třinácti kanovníckých, proboštských a vikářských domů v oblasti olomouckého Předhradí, které spolu s Arcibiskupským palácem tvoří unikátní urbanistický celek.⁶ Salburgská rezidence patřila k těm větším z komplexu rezidencí. Význam pro určení stavebníka a obnovitele této rezidence mají kamenné erby na portále, přičemž první, výše položený, náleží biskupovi Karlu z Lichtensteinu-Castelcornu, zatímco druhý kanovníkovi Jiřímu Bedřichovi svobodnému pánu Salburgovi. Přesná datace přestavby není známa, pravděpodobně však byla provedena na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 17. století.

Pro výzdobu rezidence zajistil tou dobou nejkvalitnějšího freskaře působícího ve střední Evropě: císařského malíře Carpofo Tencalla (1623–1685). Dochovaly se dvě fresky ve výsečích klenby původně hlavního sálu (dnes spojovací chodba), které jsou fragmentem předpokládané rozsáhlejší výzdoby z ruky výše jmenovaného malíře a štukatérů z okruhu kolem Quirica Castellioho (1620–1679).⁷ Nástěnnými malbami byly vyzdobeny zřejmě i další sály rezidence. Podle sond provedených v šedesátých letech 20. století do štukových polí se podařilo potvrdit přítomnost původní výmalby včetně ryté podkresby také v sále, v němž se dochovala originální mohutná kvalitní štuková výzdoba. Tyto malby však byly vzhledem ke stavu dochování opětovně zakryty. Carpofo Tencalla vytvořil fresky v Salburgské rezidenci pravděpodobně v době, kdy pracoval ve službách Karla II. z Liechtensteinu-Castelcornu (1624–1695) na výzdobě biskupského paláce v Olomouci a v Kroměříži, tj. kolem let 1672–1674. Angažmá tohoto vysoce ceněného malíře dokládá nemalé Salburgovy ambice ve věcech reprezentace a mecenátu. Ve své kanovnícké rezidenci, v níž sídlil po zbytek života, postupně vybudoval obrazovou sbírku, jejíž podobě se budeme věnovat níže.

Obrazová sbírka ve světle archivu: správce pozůstalosti a autor inventáře obrazů

Inventář obrazové sbírky Georga Friedricha svobodného pána ze Salburgu tvoří součást dokumentu nadepsaného *Consignation undt Beschreibung wie die völlige Verlassen-*

schaft, který se dochoval ve dvou variantách.⁸ Soupisy kanovníkova majetku byly pořízeny v krátké době po jeho odchodu. První konvolut inventářů totiž nese notářský přípis a datum 26. srpna 1692.⁹ Daleko zajímavější obsah skýtá druhý svazek, datovaný 28. říjnem 1693.¹⁰ Kromě stručného popisu předmětů z kanovníkovy pozůstalosti s uvedením cen, za které byly tyto prodány, totiž obsahuje seznam všech dluhů, které bylo nutné vypořádat. Mezi těmito položkami nalezneme například platbu 160 zlatých skladateli Pavlu Vejvanovskému (1639–1693) nebo jednoho zlatého místnímu malíři Gregoru Müllerovi (okolo 1650–1702).¹¹ Mimořádný význam však pro nás má soupis výdajů zaplacených v souvislosti s pozůstalostním řízením.¹²

Správce pozůstalosti a vykonavatelem závěti svobodného pána ze Salburgu byl ustanoven Johann Christoph Wilhelm hrabě z Thürheimbu / Thierheimu (1652–1703), který působil od roku 1690 ve funkci sídelního kanovníka v Olomouci, později arcijáhna ve Znojmě a kanovníka v Augsburgu.¹³ Kromě výdajů vykonavatel závěti (175 zlatých) a notáři (24 zlatých) obsahuje seznam platby (12 zlatých) baronu Orlíkovi, patrně olomouckému kanovníkovi a asesoru biskupské konzistoře Karlu Juliovi Orlíkovi z Laziska (1651–1716),¹⁴ za sestavení inventáře Salburgova majetku v jeho olomoucké rezidenci a záznam „*dem Mahler Justo van den Nyport Sätzung gelt*“ (6 zlatých) a „*dem Frantz Leblas Bildhauer*“ (1 zlatý).¹⁵ V konvolutu materiálů pozůstalostního řízení se dochovaly rovněž konkrétní účtenky, v nichž oba jmenovaní svým podpisem vlastnoručně stvrzují převzetí peněz. Justus van den Nyport (1645/1649 – po 1698) uvedl v Olomouci 7. září 1692, že obdržel: „*auf des Herrn Graffen von Salburgische Werlassenschaft wegen Schätzung der Schilderii für eine für ein Recompens auf Handen Ihro Hochwürde und Genades Herrn Graffen Johan Christoph von Thierheymb als Executor Sechs Gulden [...]*“.¹⁶ Sochař Leblas dostal pouze jeden zlatý za posouzení sochařské části pozůstalosti. Malíře Justa van den Nypoorta tedy na základě tohoto účtu můžeme považovat za sestavitele inventáře obrazové sbírky kanovníka Salburga.

Georg Friedrich ze Salburgu vlastnil ve srovnání s obdobnými sbírkami oné doby obrazovou sbírku spíše menšího rozměru, čítající celkem na 117 kusů.¹⁷ Inventář obsahuje ikonografické označení a cenu díla, za kterou bylo prodáno, místy rovněž autora. Občas přináší rozšiřující údaje o technice, podkladovém materiálu, rámu, stavu dokončení, zachování či jiných okolnostech.

Přístup k otázkám autorství, cenová relace

Pokud se týká autorství, u 32 obrazů je uvedeno jméno malíře (27 %), u dvou obecné označení („dobrý italský malíř“), u zbylých 83 obrazů (73 %) neuvedl sestavitel inventáře bližší informace tohoto druhu. Roli hlavního identifikátoru jednotlivých děl inventáře tedy sehrává ikonografické určení

nebo obecné označení námětu díla, což je v této době pro inventáře běžné.

Justus van den Nypoort rozlišoval mezi jednotlivými kategoriemi originalnosti uměleckých děl. U většiny případů, kdy zaznamenal autorství, uvedl před jménem malíře předložku „von“. V jedenácti případech zdůraznil použitím výrazu „Original von“, že jde o vlastnoruční dílo autora. Jelikož v šesti případech značil do inventáře rovněž obrazy realizované jako kopie, například „nach dem Raphael“ nebo „Copey nach“, není jasné, zda díla uvedená s pouhým označením „von“ představovala kopie, anebo originály, případně touto informací autor inventáře nedisponoval.

Kategorie originalnosti se jednoznačně a výrazně odrazila v ceně, za kterou byly obrazy prodány. Nejcenější dva obrazy, a to *Bakchanálie* od Jana Thomase [Příloha I, č. 26] a *Marie Magdalena* od Johanna Spillenbergera [Příloha I, č. 27], byly prodány po stu zlatých. Další obrazy výslovně označované za originály se prodaly za částky v rozmezí 30–60 zlatých. Mezi ně patřily obrazy Carla Borromäa Andrease Rutharta po 60 zlatých [Příloha I, č. 32–33], Jana van Ossennebeck [Příloha I, č. 34], Daniela Segherse [Příloha I, č. 59], Lucase van Leyden [Příloha I, č. 62] a Hanse Holbeina [Příloha I, č. 63] po 50 zlatých, Carla Ferdinanda Fabritia [Příloha I, č. 36–37], Johanna Antona Eismanna po 30 zlatých [Příloha I, č. 38–39]. Ostatní díla vynesla od středně

vysokých částek až po pouhé jednotky zlatých za kus. Určitou výjimku představuje obraz *Sv. Markéta* [Příloha I, č. 31] podle Raffaella, který, ač kopie, byl zpeněžen za 50 zlatých.¹⁸ Prodejem obrazů se podařilo vytěžit celkem 1 464 zlatých. Pro srovnání můžeme uvést, že obrazová sbírka olomouckého kanovníka a světícího biskupa Ferdinanda Schröffela ze Schröffenheimu byla o dvanáct let později oceněna na 12 000 zlatých. Prodej celé Salburgovy knihovny vynesl nepoměrně nižší sumu než obrazy, a to 74 zlatých. Kromě teologické a historické literatury obsahovala knihovna například grafiky římské Villa Pamphilj, pojednání o architektuře a knihy o římských palácích, fontánách, sochách nebo výpisky z *Ricche minere della pittura veneziana* benátského znalce umění Marca Boschiniho (1613–1678).¹⁹

Řazení položek v inventáři a ikonografická skladba

Nezajímavé není ani řazení inventáře, který jakkoli nerespektuje umístění v rezidenci, má v některých částech svou logiku a strukturu. Na počátek zařadil sestavitel výčet podobizen, a to v promyšleném pořadí podle hierarchie zobrazených: v celé postavě zesnulý císař Ferdinand III. (1608–1657) a císařovna Eleonora (1630–1686), následně vládnoucí císař Leopold I. (1640–1705) a jeho druhá choť Klaudivie Felicitas

1 – Salburgská kanovnícká rezidence v Olomouci

(1653–1676), poté polský král Michał I. Korybut (1640–1673) a jeho manželka Eleonora Marie Josefa (1653–1697), sestra císaře Leopolda I. Následovaly dva portréty pěti blíže nespecifikovaných šlechticů, působících na císařském dvoře, případně v zemské správě.

Poté následovaly podobizny v polopostavě, a to opět podle hierarchie: tři papežové v chronologickém výčtu, tj. Alexandr VII. (1655–1667), Kliment IX. (1667–1669) a Kliment X. (1670–1676), pasovský biskup Sebastian von Pötting-Persing (1628–1689), olomoucký biskup Karel II. z Liechtensteinu-Castelcornu a čtyři další šlechtici, z toho tři Salburgovi kolegové kanovníci [Příloha I, č. 22–25]. Nelze přehlédnout, že v první části inventáře, bezprostředně po výčtu podobizen, Justus van den Nypoort vypočítal obrazy, u nichž si věděl rady s atribucí. Obrazy bez autorského určení zařadil na závěr soupisu. Součástí inventáře obrazů byla rovněž jedna socha [Příloha I, č. 113], dvě malovaná křídla oltáře [Příloha I, č. 108–111] a čtveřice velkých obrazů označovaných jako „Wand bilder“, patrně nástěnných maleb [Příloha I, č. 12–15].

Ve srovnání se dvěma detailně studovanými obrazovými sbírkami olomouckých kanovníků, tj. Ferdinanda Schröffela ze Schröffenheimu (1702) a Jiřího Jindřicha z Mayerswaldu (1747)²⁰ překvapí výrazný podíl zastoupení portrétů v obrazové kolekci Georga Friedricha ze Salburgu, které tvoří takřka polovinu celé sbírky (47 % oproti 15,8 %, respektive 5,1 %).²¹ V Salburgově sbírce byly naopak v daleko menším měřítku zastoupeny obrazy se sakrálními tématy (12,82 % oproti 32,4 %, respektive 17,9%).²²

Skladba sbírky podle autorů, provenience obrazů a budování sbírky

Překvapivé výsledky poskytl rozbor skladby Salburgovy obrazárny podle autorů. Jak jsme již uvedli výše, u 32 autorů dokázal Justus van den Nypoort uvést jména. U dalších dvou děl rozeznal povšechnou italskou provenienci [Příloha I, č. 45, 46]. Z uvedených autorů se nepodařilo v standardních starších i moderních slovních umělců identifikovat pět jmen („Matheo Italianer“, „Chiabron“, „Heinrich Schnitz“, „Gellinß“, „Volkerer“). V inventáři takřka zcela absentují jména významných mistrů evropského malířství, ať v originálech či v kopiích. Georg Friedrich ze Salburgu měl vlastnit jednu kopii Raffaelova obrazu [Příloha I, č. 31], ze známých autorů evropského formátu originály od Hanse Holbeina [Příloha I, č. 63], Lucase van Leydena [Příloha I, č. 62] a Daniela Segherse [Příloha I, č. 59]. Tím však tento výčet významných jmen končí.

Rozdělíme-li identifikovaná jména malířů podle regionu, můžeme uvést následující: pět děl se váže k italskému malířství, čtyři k nizozemskému, zato rovnou čtrnáct ke střední Evropě. Malíři vyloženě regionální jako Martin Antonín Lublinský (1636–1690) zcela chybí. Je třeba však

neustále chovat na paměti, že disponujeme pouze necelou třetinou jmen. V Salburgově sbírce tedy mezi autorsky připsanými díly výrazně převažují malíři středoevropského původu anebo ve střední Evropě činní. U těchto autorů nelze přehlédnout skutečnost, že všichni byli v přímém kontaktu s olomouckým biskupem Karlem II. z Liechtensteinu-Castelcornu a jsou či byli zastoupeni svými díly v arci/biskupské obrazové sbírce. K roku 1675 máme archivně doložen kontakt mezi olomouckým biskupem a malířem rubensovského směru Janem Thomasem (1617–1678), usazeným nejpozději od roku 1662 ve Vídni.²³ Inventáře biskupské sbírky dokumentují k roku 1691 celkem pět Thomasových obrazů, včetně dvou maleb s námětem bakchanálií.²⁴ S Johannem Spillenbergerem (1628–1679), který pocházel z Košic, byl biskup v přímém spojení v době, kdy malíř pobýval ve Vídni, prokazatelně přinejmenším v roce 1667 a 1679. Roku 1677 vytvořil rozměrný obraz *Navštívení Panny Marie* pro hlavní oltář v bazilice na Svatém Kopečku. Žádný z jeho obrazů se však ve sbírce Arcibiskupství olomouckého nedochoval.²⁵ Obraz z jeho ruky ze Salburgovy sbírky znázorňující Marii Magdalenu [Příloha I, č. 27] se prodal, stejně jako *Bakchanálie* Jana Thomase [Příloha I, č. 26], za nejvyšší sumu 100 zlatých. I Carl Borromäus Andreas Ruthart (1630–1703), který byl v Salburgově sbírce zastoupen dvěma obrazy s ptáky a divokými zvířaty [Příloha I, č. 32–33], pracoval, patrně během svého vídeňského pobytu v letech 1665–1670, pro olomouckého biskupa. Podle inventáře biskupských sbírek z roku 1691 v Kroměříži a Olomouci vlastnil Karel II. sedm originálů Ruthartových obrazů se zvířaty, na jejichž malbu se specializoval.²⁶ Rovněž krajinář Renier Meganck (1637–1690), od kterého kanovník Salburg vlastnil dvě malby, patřil k malířům, u nichž olomoucký biskup objednával obrazy. Reniera Megancka biskup zaměstnával v letech 1668–1669 přímo v Kroměříži.²⁷ Patrně v této době, kdy krajinář pracoval v biskupových službách, si u něj po biskupově vzoru objednal dvě krajiny [Příloha I, č. 40–41] rovněž kanovník Salburg. Mezi současnými malíři se těšil nemalému biskupovu zájmu rovněž krajinář Carl Ferdinand Fabritius (1637–1673), od kterého biskup vlastnil v obou hlavních rezidencích celkem 21 obrazů.²⁸ Kanovník Salburg měl ve sbírce dva originální Fabritiovy obrazy krajin [Příloha I, č. 36–37]. V sedmdesátých letech 17. století zakoupil biskup Karel, snad prostřednictvím malíře Reniera Megancka, soubor obrazů Johanna Antona Eismanna (1604–1698). Taktéž Georg Friedrich ze Salburgu vlastnil dvě Eismannovy originální práce [Příloha I, č. 38–39].²⁹

Odhlédneme-li od obrazové sbírky zpět k umělcům, které přímo zaměstnával jak olomoucký biskup, tak kanovník Salburg, nalezneme ve službě obou šlechticů kromě Carpofoora Tencally a štukatérů kolem Quirica Castellioho rovněž blíže neznámého bolognského malíře-figuralistu Geronima (Jeronýma), druha kvadraturisty Giuseppa Bragallioho. Geronimo v průběhu zakázky v biskupském paláci či v bezprostřední

návaznosti na ni, patrně v dubnu 1673, přešel do služeb kanovníka ze Salburgu, kterému provedl blíže neupřesněné práce.³⁰ Rovněž Justus van der Nypoort, který pracoval před rokem 1691 pro biskupa na realizaci grafického alba znázorňujícího Květnou zahradu v Kroměříži, vytvořil blíže neznámou práci pro Georga Friedricha ze Salburgu, neboť ještě za kanovníkova života, 28. února 1692, dostal zapláceno 25 zlatých a v kanovníkové sbírce se nacházela při inventarizaci jedna jeho krajina s pastýři [Příloha 1, č. 42].³¹

Další malíře vypočítané v inventáři Salburgovy sbírky sice biskup Karel nezaměstnával na svém dvoře či jim nedával přímé zakázky, jak je tomu u shora uvedených. Jejich díla se však objevují v inventářích obou sbírek, tj. biskupa i kanovníka Salburga. Jednalo se vesměs o umělce v té době ještě žijící anebo nedávne zesnulé, většinou pobývající po určitou dobu ve Vídni. Mezi takovéto případy se řadí díla Joannese de Cordua (asi 1630–1702) [Příloha 1, č. 30], Jana van Ossennebeck (1624–1674) [Příloha 1, č. 34] a Petera Snay-erse (1592–1667) [Příloha 1, č. 35].

Závěr (ve stínu Karla II. z Liechtensteinu-Castelcornu)

Můžeme-li soudit ze jmen umělců vypočtených v inventáři, je evidentní, že se Georg Friedrich ze Salburgu zaměřoval na akvizice děl žijících umělců, převážně spojených se střední Evropou a vídeňským dvorem. Obrazovou sbírku formoval postupně od šedesátých let 17. století až do své smrti.³² Existuje archivní dokument, který prokazuje, že si Georg Friedrich ze Salburgu odvezl 2. ledna 1685 šestnáct obrazů z brněnského domu hraběte Kryštofa Filipa z Liechtensteinu-Castelcornu (1641–1685) na Janské ulici.³³ Tyto obrazy jsou na seznamu označeny pouze svým námětem, který je většinou velmi obecný. Nelze je proto jednoznačně ztotožnit s díly v pozůstalostním inventáři.³⁴

Četný výskyt obrazů v Salburgově sbírce od malířů, kteří pobývali ve službách Karla II. z Liechtensteinu-Castelcornu anebo patřili k jeho dodavatelům, může sloužit jako cenný argument pro potvrzení již dříve formulované hypotézy o vlivu biskupovy sbírky a jeho uměleckých a kulturních počínů na činnost členů olomoucké metropolitní kapituly.³⁵ Přestože se jeví jako značně pravděpodobné, že k ovlivnění docházelo ve směru od biskupa ke kanovníkovi, nemůžeme zcela vyloučit ani určitý vliv opačným směrem. Nadto obezřetnost ponouká k otázce, nakolik byla v Salburgově případě nápodoba uměleckých a mecenášských aktivit biskupa Karla II. z Liechtensteinu-Castelcornu záměrná a promyšlená, pokud se týká angažmá umělců při výzdobě vlastní kanovnícké rezidence (Geronimo, Carpofofo Tencalla, Quirico Castelli) a objednávek závěsných obrazů (Jan Thomas, Johann Spielenberger, Carl Borromäus Andreas Ruthart, Renier Meganck, Carl Ferdinand Fabritius, Johann Anton Eismann, Justus van den Nypoort). Nelze vyloučit,

2, 3 – Carpofofo Tencalla, **Putti**, nástěnná malba. 60.–70. léta 17. století, Olomouc, salburgská kanovnícká rezidence

že některé závěsné obrazy získal kanovník Salburg od biskupa či dalších šlechticů darem, že mu biskup pomáhal zprostředkovávat umělce, kteří pro něj pracovali anebo mu umožnil nechat si pořídit kopie některých z děl své obrazové sbírky. Rozhodně jména výše vypočtených umělců nenalezneme v obrazové sbírce Salburgova současníka Ferdinanda Schröffela.³⁶

Přestože Salburgova obrazová sbírka byla spíše malého rozsahu, a nadto patrně nijak zvlášť kvalitní, obzvláště ne ve srovnání s biskupskou obrazárnou či sbírkou světicího biskupa Ferdinanda Schröffela,³⁷ biskup Karel projevil bezprostředně po Salburgově odchodu na věčnost zájem získat některé z kanovníkových obrazů. Když zvěděl o Salburgově smrti v Pasově 16. července 1692, pokusil se rozšířit svou kolekci, stejně jako učinil na počátku svého episkopátu v případě olomouckého kanovníka a kroměřížského probošta Dominika Seragliho de Contis († 1666). Již osm dní po Salburgově smrti adresoval z Kroměříže dopis brněnskému kanovníkovi Petrovi Röharfontovi, který působil současně jako farář u Panny Marie na Předhradí v Olomouci. Biskup Karel neměl v úmyslu koupit sbírku jako celek, což je při pohledu na inventář pochopitelné, ale přál si získat vybrané kvalitní obrazy.³⁸ Jistě oplýval dobrou znalostí kanovníkovy skromné obrazárny.

V prvním listu z 24. července 1692 pověřil Petra Röharmonta, aby se ujal vyjednávání se správcí pozůstalosti. Napsal: „*Pokud si dobře vzpomínám, tak výše řečený pan hrabě ze Salburgu měl několik malých docela pěkných kousků. Všechno přijde pravděpodobně prodat*“. Vyjádřil své přání, aby pro něj kanovník nenápadně několik dobrých děl vyjednal.³⁹ Následujícího dne Petr Röharmont odeslal biskupovi odpověď, že tak rád učiní. Jednání však patrně nebyla úspěšná, neboť vykonavatel pozůstalosti prý nemohl obrazy za nabídnutou cenu prodat a plánoval je zpeněžit ve Vídni za tržní cenu.⁴⁰

Přílohy

I. Justus van den Nypoort, Inventář obrazové sbírky Georga Friedricha svobodného pána ze Salburgu⁴¹

fol. 427r

An Bildern

- [1.] *Ferdinandi tertii deß Röm[ischen] Kayseris verkauft 15⁴²*
 [2.] *der Röm[ischen] Kayßerin Eleonorae pr. 15⁴³*
 [3.] *Leopoldi primi deß Röm[ischen] Kayseris pr. 15⁴⁴*
 [4.] *der Röm[ischen] Kayßerin Claudiae pr. 15⁴⁵*
 [5.] *des Königs Michael in Pohln pr. 15⁴⁶*
 [6.] *der Königin Eleonorae in Pohln pr. 15⁴⁷*
 [vlevo předchází text označen svorkou s nápisem: *Contrafaiten in ganzer Statur*]
 [7.] *H[errn] Graffen von Oppersdorf pr. 18⁴⁸*
 [8.] *H[errn] Graffen von Proskaw pr. 18⁴⁹*
 [9.] *H[errn] Graffen Ferdinand von Salm pr. 18⁵⁰*
 [10.] *H[errn] Graffen von Altheimb pr. 18⁵¹*
 [11.] *H[errn] Graffen Kewenhillers Tax 18 Fl. r. 52*
 [vlevo předchází text označen svorkou s nápisem: *Contrafaiten in gantz[er] Statur*]
Latus 162

fol. 427v

- [12.–15.] *in der Alcova 4 Große fabuloße Wand bilder pr. 70*
 [16.] *in der Capellen ein kleines Altar Bildel / Unser lieben Frauen Himmelfarth pr. 24*
 [17.] *Alexandri VII. Pontificis pr. 6⁵³*
 [18.] *Clementis IX. Pontificis pr. 6⁵⁴*
 [19.] *Clementis X. Pontificis pr. 6⁵⁵*
 [20.] *Epi[scopi] Passaviensis von Pötting pr. 6⁵⁶*
 [21.] *Epi[scopi] Olomuc[ensi] Caroli von Lichtenstein pr. 6⁵⁷*
 [22.] *deß H[errn] Graffen Generaln Rabatta Tax 6 pr. 6⁵⁸*
 [23.] *deß H[errn] Graffen von Questenberg Tax 6 pro. 6⁵⁹*
 [24.] *deß H[errn] Graffen Breünners Can[onici] Olomuc[ensis] pr. 9⁶⁰*
 [25.] *deß H[errn] Graffen Paris von Salm Can[onici] Olomuc[ensis] pr. 9⁶¹*
 [předchází 9 položek staženo zleva svorkou s nápisem: *Contrafaite Brustbilder*]

Nalezený pozůstalostní inventář Salburgovy obrazové sbírky poskytuje nejen cenný materiál, který dokládá umělecké zájmy a šíří kulturního záběru tohoto člena olomoucké kapituly druhé poloviny 17. století. Prokazuje rovněž kanovníkovu snahu demonstrovat své postavení pomocí angažmá určitých umělců při budování a výzdobě své rezidence a výběru autorů pro obrazovou sbírku. Autorská skladba jeho obrazové sbírky je patrně dokladem silného ovlivnění, které na kanovníka Salburga měl v jeho uměleckých počinech olomoucký biskup.

- [26.] *ein grosses Bachanalstuckh Original von / Jean Thomas von Ipern pr. 100⁶²*
 [27.] *Maria Magdalena Original von Spilberger. / schon waß schadhafft an Farben und Leinwand pr. 100⁶³*
 [28.] *Jacob mit Isac unndt Moro pr. 30⁶⁴*
 [29.] *item von Moro Agar in der Wüesten pr. 30*
 [30.] *ein Vanität von Cordoba etwas abgeschosß[en] pr. 30⁶⁵*
 [31.] *Copia S. Margarethae nach dem Raphael pr. 50⁶⁶*
 [32.–33.] *2 gleiche Stuckh mit Vögeln und wilden / Thüren, Original von Carl Ruthart pr. 120⁶⁷*
 [34.] *ein Schöffereystuckh Original von Oßenpöckh pr. 50⁶⁸*
Latus 664

fol. 428r

- [35.] *ein Battalia Original von Schneyers pr. 25⁶⁹*
 [36.–37.] *2 gleiche Landschaften Original von Fa / bricio pr. 60⁷⁰*
 [38.–39.] *2 gleiche Stuckh eine Battaglia und / eine Schüffarth Original von Eysen / mann pr. 60⁷¹*
 [40.–41.] *2 Landschaften Original von Megan pr. 48⁷²*
 [42.] *ein Landschafts Schöfferey v[on] Nypoort pr. 27⁷³*
 [43.] *ein altes Stückhl der Emaus Man nach / Bassan pr. 6⁷⁴*
 [44.] *ein kleines Stückhl die Geburth Christii / nach Cagier pr. 6⁷⁵*
 [45.] *ein Samaritan von einem Italianischen / gutten Mahler pr. 40*
 [46.] *ein blessirlich Stuckh der Khocheßer / von einem Italianischen gutten Mahler / in einer gut vergoldten saubern / Rahm auf Holtz gemahlen pr. 30*
 [47.] *ein Altar Plättl S. Rosaliae mit Wasser / farben pr. 15*
 [48.] *ein Bild mit nackten Baadfiguren / von Jean von Ipern pr. 20⁷⁶*
 [49.] *ein Charitas mit Kindern, sambt d[er] Rahmb / von Matheo Italianer nit außgemahlen pr. 18⁷⁷*
Latus 955

fol. 428v

- [50.–52.] *3 gleiche Bachanalstückhl Copey nach / Chiabron, jeedes 29 Fl. r., thuet 27*

- [53.] *ein Blumenstückh sehr alt und an / Farben abgestorben ohne Rahm pr. 4*
- [54.] *ein Satyr Tantz von Heinrich Schnitz p. 15*
- [55.] *Marcus Curtius in schwartzgebeitzter Rahm p. 10*
- [56.–57.] *2 gleiche kleine Soldaten Stückhl pr. 11*
- [58.] *ein Kopf von Gellinß pr. 18*
- [59.] *ein Blumen stuckh Original v[on] P[ater] Segers / Tax 50 Fl. r.⁷⁸*
- [60.] *ein kleines Stückhl daß Panquet der Götter 18*
- [61.] *ein gar kleines Landschäftl von Volkerer pr. 6⁷⁹*
- [62.] *ein kleines Weynachtstückhl Original von / Lucas von Leyden Tax pr. 50 Fl. r. ist Ihro Hochwürnden H[errn] Graff Breünner Thombdechenten / in Khauf wegen deß erhandelten / Ge- / treids im Mayerhof zue Bodbrzezitz / verehret worden.⁸⁰*
- [63.] *ein kleines Brueststückhel Original von / Hollbein Tax pr. 50 Fl. r.⁸¹*
- [64.] *ein kleines Stückhel der Singende Man mit / einem Buebel pr. 20*
- [65.] *ein altes Stückhl auf Holtz die fünf Sinn pr. 5*
- [66.] *ein kleines Stückhel eines aderlassenden / Baaders pr. 2,30
Latus 136, 90*
- fol. 429r
- [67.–68.] *2 kleine schlechte Landshäftl pr. 1*
- [69.] *ein altes Landschäftl von Mombert pr. 2,30⁸²*
- [70.] *ein alter Kopf pr. 2*
- [71.] *ein Stückhel mit Vögeln nach dem Veith pr. 4⁸³*
- [72.] *ein alter Manskopf mit einem Krag[en] pr. 3*
- [73.–74.] *2 Franciscaner Köpf nur mit Wasser Far / ben pr. 2*
- [75.] *ein Pfyfer nach Jordan in geschnitzleter / und gefaster Rahm pr. 6⁸⁴*
- [76.] *ein Mans Kopf auf Papir gemahlen / und aufs Holtz aufgezogen pr. 3*
- [77.] *ein Kopf deß Sprengers Mahlers Contrafät p. 4⁸⁵*
- [78.] *ein Mans Kopf mit einer Mützen pr. 2*
- [79.] *ein Kopf auf Papier pr. 1,30*
- [80.–83.] *4 kleine Brueststückhl die Röm[ische] Keyß[erin] / von Hauß Österreich in metalisirten / Rahmen, jee-des á 6 Fl. r., thuer 24*
- [84.–88.] *3 ganz kleine Contrafätl der König in / Spanien⁸⁶ und 2 Frawen Bilder pr. 5*
- [89.] *ein grosses ordinari altes Sallstückh / Venus und Cupido pr., 4*
- [90.] *mehr ein großes ordinari Sallstückh / der Neptunus pr. 3*
- [91.–92.] *2 ganz alte schlechte Landschäftl pr. 2, 30*
- [93.–94.] *2 kleine Contrafätl von Damen und / Cavaglieren ohne Rähmen pr. 6
Latus 75,30*
- fol. 429v
- [95.–103.] *neün Contrafätl von Frawenzimer, theils / mit gut vergoldten, theils mit metalisirten / Rähmeln, deren süben verkhaufft pr. 40, / seind hernacher verkhaufft 2 Fl. r. pr. 12*
- [104.] *ein Landschäftel die Shüefscheiben auf / Khupfer pr. 9*
- [105.] *2 ganz kleine alte Weiber Köpfel pr. 2,30*
- 106.]
- [107.] *ein kleines Bild die drey Gratien in Wachß / possieret und mit einem Glaß dar / über sehr zerbrochen Tax 2 Fl. r. 2⁸⁷*
- [108.–111.] *Fuga in Aegyptum und Mors B[eatae] V[irginis] Mariae auf beeden Seithen gemahlen. Item wieder ein anders dergleichen auf / beeden Seithen gemahlen von alten / Altar Flügeln sehr schadhafft, beede / Tax pr. 4 Fl. r.*
- [112.] *Cain und Abel ein altes ordinari Bild pr. 2*
- [113.] *ein romanischer Hercules auß Pasta / di nerula wohlruhndt auf einen / silbernen Füßel von Filegran, Tax 200 Fl.⁸⁸*
- [114.–117.] *3 kleine Frauzim[m]er Contrafätl ohne Rähmln, / deren zwey jee-des á 3 Fl. r. Tax, eines / davon verkhaufft pr. 3, daß dritte weillen es ganz schlecht ist, in / die Taxa nicht kom[m]en / letztens eine Charitas ein kleines Bildel / von abgeschloßenen, u[nd] abgestorbenen Farb pr. 1
Latus 71, 30
Summa 1464,30*

II. Tematická skladba obrazové sbírky Jiřího Bedřicha ze Salburgu

	počet obrazů	%
1) sakrální témata	15	12,82
1a) starozákonní náměty	3	2,56
1b) novozákonní náměty	2	1,7
1c) Panna Marie a Kristus	5	4,27
1d) obrazy svatých	3	2,56
1e) jiné a neurčené	2	1,7
2) portréty	55	47
2a) rodinné a rodové	0	0
2b) panovníků	15	12,82
2c) papežů	3	2,56
2d) církevních představitelů	6	5,12
2e) šlechticů	5	4,27
2f) jiné	1	0,85
2g) neurčené	25	21,36
3) mytologie a historie	11	9,4
4) alegorie a personifikace	3	2,56
5) krajiny	12	10,25
6) lovecké scény	0	0
7) mariny	1	0,85
8) architektury	0	0
9) zátiší	5	4,27
9a) s květinami	2	1,7
9b) s ovocem	0	0
9c) s pokrmami a zvěřinou	2	1,7
9d) vanitas	1	0,85
9e) jiné a neurčené	0	0
10) žánrové scény	5	4,27
11) militaria	3	2,56
12) obrazy zvířat	1	0,85
13) jiné a neurčené	6	5,12
celkem kusů	117	

Původ snímků – *Photographic Credits*: 1: Zdeněk Sodoma; 2, 3: Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i. – Martin Mádl

Poznámky

* Článek vznikl díky podpoře grantového projektu Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci IGA_FF_2015_025 (Od středověku po dnešek. Studie o umění v českých zemích). Za množství cenných doplňků a podnětů k mému textu vděčím Lubomíru Slavičkoví.

¹ Srov. Antonín Jirka, Vier italienische Landschaften aus der Schloßgalerie in Vizovice, *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity* F 17, 1973, s. 114–115. – Idem, *Státní zámek Vizovice. Katalog obrazárny*, Brno 1982. – Milan Togner, *Barokní malířství v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 153. – Pavel Suchánek, Metropolitní kapitula v Olomouci a umění v 18. století, in: Ondřej Jakubec – Marek Perůtka (edd.), *Olomoucké baroko. Výtvarná kultura let 1620 – 1780. 3/ Historie a kultura*, Olomouc 2011, s. 45.

² Lubomír Slaviček, Inventáře sbírek olomouckého světicího biskupa Ferdinanda Schröffela ze Schröffenheimu (1639–1702). *Prameny k dějinám sběratelství 17.–19. století na Moravě II.*, *Opuscula historiae artium* F 45, 2001,

s. 83–109. – Idem, Zpráva o sbírce olomouckého světicího biskupa Ferdinanda Schröffela ze Schröffenheimu (Nové poznatky k dějinám sběratelství na Moravě 2. poloviny 17. století), in: Martin Elbel – Milan Togner (edd.), *Historická Olomouc XIII, sborník příspěvků*, Olomouc 2002, s. 129–144. – Pavel Suchánek, Sběrka obrazů a grafik olomouckého kanovníka Jiřího Jindřicha z Mayerswaldu (1676–1747), *Opuscula historiae artium* F 51, 2007, s. 63–83. K metropolitní kapitule v Olomouci v 17. a 18. století srov. Idem, Metropolitní kapitula v Olomouci a umění v 18. století, in: Jakubec – Perůtka (pozn. 1), s. 43–52.

³ Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc (dále jen ZAO), fond Metropolitní kapitula Olomouc (dále jen MCO), Knihy, spisy, účty, mapy, pečeti, inv. č. 4820, sign. I a 75, Projednání a soupis pozůstalosti olomouckého kanovníka Georga Friedricha ze Salburgu, kart. 825, fol. 423–476 a ve variantě fol. 477–504.

⁴ Všechny výše uvedené informace o životě a kariéřním postupu Georga Friedricha ze Salburgu čerpány z Metoděj Zemek, *Poslušnost prelátů a kanovníků olomoucké kapituly od počátku až po nynější dobu, II. 1658–1944*,

Olomouc 1945, strojopis uložen v Zemském archivu v Opavě, pobožce Olomouc, s. 8. Srov. též August Leidl, *Das Bistum Passau zwischen Wiener Konkordat (1448) und Gegenwart: Kurzporträts der Passauer Bischöfe, Weihbischofe, Offizielle (Generalvikare) dieser Epoche*, Passau 1993, s. 230–231.

⁵ ZAO, fond MCO, listiny, inv. č. 1297, pořadové číslo 1420, sig. B III b 19/1, listina z 2. července 1665. Tato rezidence byla takto nazývána podle předchozího majitele Jana Karla z Hittendorfu († 1664).

⁶ Srov. Jan Bistřícký a kol., *Olomouc. Průvodce – informace – fakta*, Olomouc 1979, s. 39. – Leoš Mlčák – Eva Šimáčková, *Obnova někdejších kanovnických rezidencí v Olomouci, Vlastivědný věstník moravský XLII*, 1990, s. 113–118.

– Marcela Jasioková, *Držitelé kanovnických domů na jižní a východní linii olomouckého předhradí*, diplomová práce, Katedra historie, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 1993, s. 82–83. – Jan Zahradníček, *Štuková výzdoba kanovnických rezidencí v Olomouci*, diplomová práce, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2003, s. 84–88. – Leoš Mlčák, *Kanovnické rezidence*, in: Ondřej Jakubec – Marek Perůtka (edd.), *Olomoucké baroko. Výtvorná kultura let 1620–1780. 2/ Katalog*, Olomouc 2010, s. 99–101, č. kat. 20. V současnosti je kanovnická rezidence, která především ve 20. století utrpěla nevhodnými stavebními úpravami, sídlem Vyšší odborné školy sociální Caritas.

⁷ Srov. Jana Zapletalová, *Nově nalezené malby Carpofoza Tencally, Umění LVIII*, 2010, s. 237–242. – Eadem, V. Olomouc, Kanovnická rezidence Georga Friedricha ze Salburgu, in: Martin Mádl (ed.), *Tencalla II. Katalog nástěnných maleb Carpofoza a Giacoma Tencally na Moravě a v Čechách*, Praha 2013, s. 189–190.

⁸ ZAO, fond MCO, Knihy, spisy, účty, mapy, pečeti, inv. č. 4820, sign. I a 75, *Projednáni a soupis pozůstalosti olomouckého kanovníka Georga Friedricha ze Salburgu*, kart. 825, celý soubor: fol. 423–476 a ve variantě fol. 477–504, inventář obrazárny: fol. 427–429, 481–484.

⁹ *Ibidem*, fol. 477–504.

¹⁰ *Ibidem*, fol. 423–476.

¹¹ *Ibidem*, fol. 466, respektive 472. Ke Gregoru Müllerovi, jehož obrazy měl ve své sbírce také Ferdinand Schröffel ze Schröffenheimu, viz Alois Czerny, *Mährisch Trübauers Künstlernamen und Kunsthandwerker, Mitteilungen des Erzherzogs Rainer Museum für Kunst und Gewerbe XXXIII*, 1915, s. 35. – Julius Röder, *Die Olmützer Künstler und Kunsthandwerker des Barock*, Olmütz 1934, s. 80, 107.

¹² *Ibidem*, fol. 471–472.

¹³ Antonín Breitenbacher, *K dějinám arcibiskupské obrazárny v Kroměříži, Časopis Vlastivědného spolku městejního v Olomouci XLI–XLII*, 1929, s. 244–290, cit. s. 276. Srov. Zemek (pozn. 4), s. 13–14, č. 55.

¹⁴ Kolekci obrazů vlastnil rovněž děkan Karel Julius Orlik z Laziska; srov. Suchánek (pozn. 2), s. 45.

¹⁵ ZAO, fond MCO, inv. č. 4820, sign. I a 75, kart. 825, fol. 471v.

¹⁶ *Ibidem*, fol. 378 (Nypoort). K Nypoortovi srov. nejnověji Petr Ingerle, *Justus van den Nypoort: Vídeň – Salcburk – Olomouc. Poznámky k činnosti v habsburské monarchii*, in: Milena Bartlová – Lubomír Konečný – Lubomír Slaviček (edd.), *Libosad. Studie o českém a evropském barokním umění*, Praha 2007, s. 125–145. Sochař František Ferdinand Leblas († 1716) patrně ocenil sochu Herkula [Příloha I, č. 113]. *Ibidem*, fol. 377 (Leblas). K Leblasovi viz Röder (pozn. 11), s. 94–96.

¹⁷ Zdeněk Hojda, *Měšťanské barokní sbírky v Praze a v Olomouci*, in: Jan Bistřícký (ed.), *Historická Olomouc a její současné problémy V*, Olomouc 1985, s. 243–248. – Lubomír Slaviček, „Sobě, umění, přátelům“. *Kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650–1939*, Brno 2007. – Zdeněk Hojda, *Výtvarná díla v domech staroměstských měšťanů v letech 1627–1740. Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy I., Pražský sborník historický XXVI*, 1993, s. 38–102. – Vít Vlnas, *Poznámky k žánrové skladbě českých barokních obrazáren. Galerie litoměřických biskupů v kontextu dobového sběratelství*, in: *Rozprava o baroku. Sborník příspěvků z kolokvia Barokní umění na území severozápadně od Prahy*, Slaný 1993, s. 34–38. – Lubomír Slaviček, *Sbírky a sběratelé na Moravě 17. a 18. století*, in: Tomáš Knoz (ed.), *Morava v době baroka*, Brno 2004, s. 91–104. Inventář obrazů zahrnuje rovněž dvě plastické práce, reliéf z vosku [Příloha I, č. 107] a drobnou plastiku Herkula [Příloha I, č. 113], a poněkud překvapivě také čtveřici nástěnných maleb („Wand bilder“) [Příloha I, č. 12–15].

¹⁸ Další výjimku v rámci cen představuje plastika Herkula na stříbrné nožce s filigránem, [Příloha I, č. 113] oceněná na 200 zlatých.

¹⁹ ZAO, fond MCO, inv. č. 4820, sign. I a 75, kart. 825, fol. 423v–427r. Inventáři neuvádí konkrétní edice, proto necháváme i zde pouze autory a názvy (místo a rok vydání pouze tam, kde dlo výše pouze jednou): *Villa Pamphilia, eiusque palatium, cum suis prospectibus, statuae, fontex, vivaria, theatra [...]* – Marco Boschini, *La carta del navegar pitoresco, [...]* – Orazio Perucci, *Porte d'architettura rustica d'Oratio Perucci pittore et archit.o reggiano [...]*, 1634. – Pietro Ferrerio, *Palazzi di Roma*. – Giacomo Lauro, *Antiquae Urbis Splendor*. – Giovanni Battista Falda, *Fontane di Roma*. – Giovanni Battista Falda, *Il nuovo teatro delle fabbriche et edificii in prospettiva di Roma moderna*. – Bartolomej Nataniel Wąsowski, *Callitectorum, seu de pulchro Architecturae Sacrae, et civilis compendio collectorum*, Posnaniae 1678.

²⁰ Slaviček, *Inventáře* (pozn. 2). – Suchánek (pozn. 2).

²¹ Poměrně velké procento tvořily portréty žen (viz Günther Heinz, *Gedanken zu Bildern der „Donne Famose“ in der Galerie des Erzherzogs Leopold Wilhelm, Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen in Wien 77*, 1981, s. 105–118). K funkci portrétů v rezidencích olomouckého biskupa Karla z Liechtensteina-Castelcorna srov. též Radmila Pavličková, *Der Olmützer Bischof Karl von Liechtenstein-Castelcorn und seine Baustrategie. Zum Mäzenatentum der kirchlichen Aristokratie in der Barockzeit, Acta historiae artium 47*, 2006, s. 129–138 (též Radmila Pavličková, *Sídla olomouckých biskupů za Karla z Liechtensteina-Castelkorna (1664–1695)*, disertační práce FF UP, Olomouc 2001 a eadem, *Sídla olomouckých biskupů. Mecenáš a stavebník Karel z Liechtensteina-Castelkorna 1664–1695*, Olomouc 2001).

²² Srov. Vlnas (pozn. 17).

²³ Antonín Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny v Kroměříži, archivní studie*, Kroměříž 1925, s. 59–60.

²⁴ Srov. *Ibidem*, s. 59–60, XXX–XLI (přepis inventářů z 1691). – Lubomír Slaviček, in: Milan Togner (ed.), *Kroměřížská obrazárna. Katalog sbírky obrazů arcibiskupského zámku v Kroměříži*, Kroměříž 1998, s. 401–405, č. kat. 436–437.

²⁵ Breitenbacher (pozn. 23), s. 47. – Milan Togner, *Barokní malířství v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 56.

²⁶ Breitenbacher (pozn. 23), s. 55–56, XXX–XLI (přepis inventářů z 1691). – Milan Togner, in: Togner (pozn. 24), s. 336–341, č. kat. 349–353. K Ruthartovi srov. Alexandru Sonoc, *Paintings with animals by K. B. Ruthart and his circle from the gallery of the Brukenthal National Museum, Brkenthal. Acta Musei 8*, 2013, s. 299–320.

²⁷ Breitenbacher (pozn. 23), s. 50–51. – Miroslav Kindl, *The painting Collection of Prince-Bishop Karl von Liechtenstein-Castelcorn, Frühneuzeit-Info 25*, 2014, s. 90. K Meganckovým obrazům dochovaným ve sbírkách Arcibiskupství olomouckého srov. Lubor Machytka, in: Togner (pozn. 24), s. 239–245, č. kat. 200–221. Viz též Miroslav Kindl, *Nizozemští umělci druhé poloviny 17. století ve službách knížat z Liechtensteina, Časopis matice moravské CXXXII*, 2013, Supplementum 5, s. 154–155.

²⁸ Olomoucký biskup Karel II. z Liechtensteina-Castelcorna vlastnil v Olomouci a Kroměříži řadu Fabritiových krajin, z nichž některé byly patrně pouze kopie, srov. Breitenbacher (pozn. 23), s. 60–61. – Lubor Machytka, in: Togner (pozn. 24), s. 149–151, č. kat. 116. K malíři viz D. T. [Dankmar Trier], heslo: *Fabritius, Carl Ferdinand*, in: *Allgemeines Künstler-Lexikon. Die Bildenden Künstler aller Zeiten und Völker* (dále jen *AKL*) 36, München – Leipzig 2003, s. 121. – Roland Pieper, *Carl Ferdinand Fabritius. Veduten und Altargemälde für den Paderborner Fürstbischof Ferdinand von Fürstenberg 1664–1667* (Studien und Quellen zur westfälischen Geschichte; 55), Paderborn 2006.

²⁹ Srov. Milan Togner, in: Togner (pozn. 24), s. 143–147, č. kat. 107–113.

³⁰ V kanovnické rezidenci se však žádné malby z jeho ruky nedochovaly. Malby jsou pouze dokumentovány archivně: ZAO, fond Arcibiskupství olomoucké, inv. č. 589, sign. 117, kart. 173, roky 1657–1694, fol. 214–224, především fol. 217r, kde zmíněn hrabě „Sallenburg“. Srov. Antonín Breitenbacher, *Dějiny arcibiskupské obrazárny v Kroměříži*, druhá část, Kroměříž 1927, s. 94. K Giuseppe Bragallimu viz Martin Mádl, *Giuseppe Bragalli and Bolognese ceiling painting in the Czech lands in the 17th century, Umění 11*, 2011, s. 350–379, především s. 360–361. – Idem, *Giuseppe Bragalli a boloňská nástěnná malba na Moravě a v Čechách 17. století*, in: Ladislav Daniel – Filip Hradil (edd.), *Město v baroku, baroko ve městě, Zprávy Vlastivědného*

muzea v Olomouci – Společenské vědy, supplementum, č. 304, Olomouc 2012, s. 147–178, především s. 155–156.

³¹ ZAO, fond MCO, inv. č. 4820, sign. I a 75, kart. 825, fol. 44.

³² Soudíme tak zaprvé na základě studia doby, kdy pracovali shora uvedení malíři ve službách olomouckého biskupa, zadruhé z let jejich pobytu ve Vídni či střední Evropě a zatřetí z roků jejich smrti.

³³ Michal Konečný, Městské domy moravské barokní šlechty a jejich interiéry, Brno v minulosti a dnes. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě Brna XIX, 2006, s. 101–117, cit. s. 109. Moravský zemský archiv v Brně, fond C2, Tribunal – Pozůstalosti, sign. L 9, kart. 96, inventář z 9. července 1685, fol. 13.

³⁴ Citováno podle Konečný (pozn. 33), s. 109. Vždy v závorce uvádíme, které položce by mohl obraz v posmrtném inventáři odpovídat: Opilý Bakchus [Příloha I, č. 26 nebo 50–52?]; velká krajinomalba v měsíčním svitu; obraz se dvěma voly a slepicemi; obraz krávy; krajinomalba; Abrahám obětující Izáka; Venuše [Příloha I, č. 89]; Loď na moři [Příloha I, č. 38–39]; Loď v bouři [Příloha I, č. 38–39]; Bakchova slavnost [Příloha I, č. 26 nebo 50–52?]; noční scéna s Jobem; Svatý Antonín v poustevně; Svatá Rodina; tři portréty.

³⁵ Milan Togner, Barokní sběratelství v Olomouci a jeho podíl na formování domácí výtvarné kultury, in: Milan Togner (ed.), Historická Olomouc X. Tematický sborník příspěvků zaměřených k problematice premonstrátského kláštera Hradiska a barokní kultuře na Moravě, Olomouc 1995, s. 127–131. – Slaviček (pozn. 17), s. 105. – Togner (pozn. 25), s. 152. – Miloš Kouřil, Olomoučtí kanovníci-mecenáši, in: Elbel – Togner (pozn. 2), s. 183–185.

³⁶ Srov. Slaviček, Inventáře (pozn. 2).

³⁷ Staré inventáře biskupovy sbírky v prepisech in: Breitenbacher (pozn. 23), s. I–CIX. – Breitenbacher (pozn. 23), s. 167–180. – Lubor Machytka, Nizozemské malířství ve sbírkách olomoucké oblasti. I. Disertační práce (Univerzita Palackého v Olomouci), Olomouc 1970. K inventáři sbírky Ferdinanda Schröffela ze Schröffenheimu srov. Slaviček, Inventáře (pozn. 2).

³⁸ Na tuto korespondenci upozornil Breitenbacher (pozn. 13), s. 275–276, který publikoval rovněž výtahy z korespondence. Srov. též Breitenbacher (pozn. 23), s. 20. – Slaviček (pozn. 17), s. 105. – Togner (pozn. 25), s. 150.

³⁹ Originální dopisy, které částečně v prepisu publikoval Breitenbacher (pozn. 13) se nacházejí in: ZAO, fond Arcibiskupství olomoucké, inv. č. 2076, kart. 433, fol. 123 (dopis z 24. července 1692), fol. 124–125 (dopis z 25. července 1692) a fol. 127–128 (dopis z 29. července 1692). Za dohledání archiválií vděčím Mgr. Štěpánu Kohoutovi ze ZAO.

⁴⁰ Breitenbacher (pozn. 13), s. 275–276. Poslední dopis není datovaný. V inventářích biskupské obrazárny se nepodařilo žádný ze Salburgových obrazů jednoznačně identifikovat.

⁴¹ ZAO, fond MCO, knihy, spisy, účty, mapy, pečeti, inv. č. 4820, sign. I a 75, Projednání a soupis pozůstalosti olomouckého kanovníka Georga Friedricha ze Salburgu, kart. 825, fol. 427–429. Správnost prepisu revidovala a částečně text přepsala Radka Heisslerová, které vděčím za její pomoc. Číslo vložená v hranatých závorkách před jednotlivými položkami byla vložena autorkou článku.

⁴² Císař Svaté říše římské, král český a uherský Ferdinand III. (1608–1657).

⁴³ Císařovna Eleonora Magdalena Gonzaga (1630–1686), manželka císaře Ferdinanda III.

⁴⁴ Císař Svaté říše římské, král český a uherský Leopold I. (1640–1705).

⁴⁵ Císařovna Klaudivie Felicitas Tyrolská (1653–1676), druhá manželka císaře Leopolda I.

⁴⁶ Polský král Michał I. Korybut Wiśniowiecki (1640–1673).

⁴⁷ Eleonora Marie Josefa (1653–1697), dcera císaře Ferdinanda III. a Eleonory Magdaleny Gonzaga, manželka polského krále Michała I. Korybuta.

⁴⁸ Patrně krajský hejtman Bedřich Leopold hrabě z Oppersdorfu (1621–1699).

⁴⁹ Patrně Jiří Kryštof Proskovský z Proskova (1629–1701), majitel panství Bzenec, komorník císaře Ferdinanda III.

⁵⁰ Patrně Ferdinand Julius Salm-Neuburg (1650–1697), přísedící moravského zemského soudu a od 1674 krajský hejtman Olomouckého kraje za panský stav.

⁵¹ Blíže neurčený hrabě Althann, patrně císařský tajný rada Michael Wenzel von Althann (1630–1686).

⁵² Patrně Franz Christoph Khevenhüller (1634–1684), tajný rada císaře Ferdinanda III.

⁵³ Fabio Chigi, papež Alexandr VII. (1599–1667; papežem 1655–1667).

⁵⁴ Giulio Rospigliosi, papež Kliment IX. (1600–1669; papežem 1667–1669).

⁵⁵ Emilio Bonaventura Altieri, papež Kliment X. (1590–1676; papežem 1670–1676).

⁵⁶ Pasovský biskup Sebastian von Pötting-Persing (1628–1689; biskupem 1689–1673).

⁵⁷ Olomoucký biskup Karel II. z Liechtensteinu-Castelcorni (1624–1695).

⁵⁸ Patrně Michael Rudolf hrabě Rabatta z Dornbergu (1636–1688), císařský generál a od 1687 polní maršál.

⁵⁹ Blíže neurčený hrabě z Questenberka, patrně Jan Antonín z Questenberka (1633–1686).

⁶⁰ Patrně Filip Fridrich hrabě Breuner (1597–1669) olomoucký kanovník, světicí biskup a později vídeňský biskup; viz Metoděj Zemek, *Posloupanost prelátů a kanovníků olomoucké kapituly od počátku až po nynější dobu*, I. 1131–1652, Olomouc 1945, strojopis uložen v Zemském archivu v Opavě, po-bočce Olomouc, s. 109, č. 788.

⁶¹ Julius Paris hrabě ze Salm-Neuburgu (1656–1701), olomoucký sídelní kanovník v letech 1678–1701; viz Zemek (pozn. 4), s. 13, č. 47.

⁶² V arcibiskupské obrazárně v Kroměříži se nacházejí dva obrazy s tímto námětem od Jana Thomase: *Bakchův triumf a Bakchův průvod*. Oba jsou doloženy ve sbírce inventářů z 1691; srov. Lubomír Slaviček, in: Togner (pozn. 24), s. 401–405, č. kat. 436–437. Existuje archivní doklad, že biskup byl v přímém kontaktu s malířem, u kterého ve Vídni objednával; srov. Breitenbacher (pozn. 23), s. 59–60. K Thomasovi srov. též Christiane Morsbach, *Die Genrebilder der in Wien und Umgebung wirkenden niederländischen Zuwanderer Jan van Ossenbeeck (1624–1674), Jan Thomas (1617–1678), Johann de Cordua (um 1630?–1698/1702?) und Jacob Toorenvliet (1635–1719), Acta historiae artis Slovenica XI*, 2006, s. 47–69, zejména s. 51–54.

⁶³ Dílo Johanna Spillenbergera je v arcibiskupských sbírkách v Olomouci zastoupeno obrazem *Betšeba v lázni a Perseus a Andromeda*; srov. Gabriela Elbelová, in: Milan Togner – Martina Kostelníková (edd.), *Olomoucká obrazárna III. Středoevropské malířství 16. – 18. století z olomouckých sbírek*, Olomouc 2008, s. 140–143, č. kat. 91, 92. K jeho činnosti pro olomouckého biskupa srov. Breitenbacher (pozn. 23), s. 50. V rámci díla Johanna von Spillenbergera není znám žádný dochovaný obraz s tímto námětem. Je dokumentován pouze obraz kající se Marie Magdaleny, který byl umístěn před 1781 v kapli vedle biskupského paláce ve Vídni, srov. Ruth Baljöhř, *Johann von Spillenberger 1628–1679. Ein Maler des Barock*, Weissenhorn 2003, s. 297, kat. D20.

⁶⁴ Snad veronský malíř Battista Agnolo del Moro (1512 – po 1568), nebo jeho synové Giulio a Marco.

⁶⁵ Corduovým zátiším typu Vanitas a k činnosti ve Vídni srov. Noémi Voskuil-Popper, Johann de Cordua. A forgotten Vanitas Painter 17th Century, *Gazette des Beaux-Arts* 118, 1976, s. 61–74. – Slaviček, Inventáře (pozn. 2), s. 92, pozn. 37. – Morsbach (pozn. 62), s. 54–61.

⁶⁶ Patrně kopie podle dílenského obrazu Raffaella Santiho Sv. Markéta, okolo 1518, Vídeň, Kunsthistorisches Museum, inv. č. 171.

⁶⁷ Viz pozn. 26.

⁶⁸ Obraz pravděpodobně pocházel z období Ossenbeeckova vídeňského pobytu v letech 1663–1674; k malířově činnosti ve Vídni srov. Morsbach (pozn. 62), s. 48–51.

⁶⁹ V arcibiskupské obrazárně v Kroměříži se nachází jeden obraz Petera Snayerse; srov. Lubor Machytka, in: Togner (pozn. 24), s. 364–366, č. kat. 378. K malíři srov. Joost Vander Auwera, *Historische Wahrheit und künstlerische Dichtung. Das Gesicht des Achtzigjährigen Krieges in der süd-niederländischen Malerei, insbesondere bei Sebastiaan Vrancx (1573–1647) und Pieter Snayers (1592–1667)*, in: Klaus Bußmann – Heinz Schilling (edd.), *1648 Krieg und Frieden in Europa. Aufsatzband 2: Kunst und Kultur*, Münster – Osnabrück 1998/1999, s. 460–468.

⁷⁰ Viz pozn. 28.

⁷¹ Ve sbírkách Arcibiskupství olomouckého se nachází soubor celkem šesti Eismannových obrazů, který zakoupil Karel II. z Liechtensteinu-Castelcorni patrně v sedmdesátých letech 17. století, snad prostřednictvím malíře Reniera Megancka; srov. Milan Togner, in: Togner (pozn. 24), s. 143–147, č. kat. 107–112. K malíři srov. Eduard A. Safarik, Johann Anton Eismann, *Saggi e memorie di storia dell'arte* 10, 1976, s. 63–78. – S. C. M. [Susanne Christine

Martin], heslo: Eismann, Johann Anton, in: *AKL* 33, München – Leipzig 2002, s. 78–79.

⁷² Bruselský rodák Renier Meganck (1637–1690) pobýval údajně v letech 1668–1669 v Kroměříži ve službách Karla II. z Liechtensteinu-Castelcornu; srov. Breitenbacher (pozn. 23), s. 50. Od roku 1670 žil do své smrti ve Vídni. Jeho obrazy pro kanovníka ze Salburgu pocházejí patrně z období malířova kroměřížského či vídeňského pobytu. Srov. Herbert Haupt, *Flämische und niederländische Künstler am Wiener Kaiserhof im 17. und 18. Jahrhundert im Überblick, Acta historiae artis Slovenica XI*, 2006, s. 31–46, zejména s. 42–43.

⁷³ Justus van den Nypoort žádal 7. září 1692 exekutora Salburgovy závěti a pozůstalosti o zaplacení nějaké sumy za obraz, kterou mu zesnulý kanovník dlužil. Viz pozn. 14. Zda se zmínka váže k tomuto obrazu či jiné Nypoortově realizaci v Salburgově rezidenci, nelze v současnosti určit.

⁷⁴ Patrně dílo některého z příslušníků malířské rodiny Bassanů. Ve sbírkách Arcibiskupství olomouckého se nachází dodnes několik obrazů či kopií od Bassanů, srov. Ladislav Daniel, in: Togner (pozn. 24), s. 62–65, č. kat. 32–40.

⁷⁵ Snad dílo augsburského malíře Mathiase Kagera (1575–1634).

⁷⁶ Viz pozn. 62.

⁷⁷ Nelze vyloučit, že šlo o jinak neznámého florentského umělce Mattea Namise (1609–1670), který se po roce 1650 usadil v Olomouci; srov. Togner (pozn. 25), s. 18.

⁷⁸ Zřejmě zátiší antverpského malíře, člena jezuitského řádu Daniela Segherse (1590–1661).

⁷⁹ Malíře nelze identifikovat. Nelze však vyloučit, že se mohlo jednat o kra-

jináře Nicolaese Volckerta, jehož několik krajin zakoupil kníže Karel Eusebius z Liechtensteina, srov. Herbert Haupt, *Von der Leidenschaft zum Schönen. Fürst Karl Eusebius von Liechtenstein 1611–1684. Quellenband. Quellen und Studien zur Geschichte des Fürstenhauses Liechtenstein Band II/2*, Wien – München – Weimar 1998. – Kindl (pozn. 27), s. 139–159.

⁸⁰ Podběžice byly v 17. století državou olomoucké kapituly. Jan Josef Bedřich svobodný pán Breiner (1641–1710), od 1694 arcibiskup pražský; srov. Zemek (pozn. 4), s. 7 (č. 19).

⁸¹ Snad dílo Hanse Holbeina ml. (asi 1498–1543).

⁸² Patrně antverpský krajinář Joos II. de Momper (1564–1635), nebo Frans de Momper (1603–1660); srov. Arthur Laes, *Paysages de Josse et Frans de Momper, Bulletin Musées Royaux des Beaux-Arts/Bulletin Koninklijke Museums voor Schone Kunsten* 1, 1952, s. 57–67. – Klaus Ertz, *Josse de Momper der Jungere (1564-1635). Die Gemälde mit Kritischem Œuvrekatalog, Freren* 1986.

⁸³ Patrně kopie podle zátiší antverpského specialisty Jana Fyta (1611–1661).

⁸⁴ Patrně kopie podle obrazu Jacoba Jordaense (1593–1678).

⁸⁵ Patrně autoportrét rudolfinského malíře Bartholomea Sprangera (1546–1611), nebo jeho kopie; srov. Thomas DaCosta Kaufmann, *The School of Prague. Paintings at the Court of Rudolf II*, Chicago – London 1988, s. 257, č. kat. 20.24, 20.25.

⁸⁶ Patrně Filip IV. (1605–1665) nebo Karel II. (1661–1700).

⁸⁷ Julius von Schlosser, *Tote Blicke: Geschichte der Porträtbilderei in Wachs. Ein Versuch*, Berlin 1993², s. 69–101.

⁸⁸ Pravděpodobně se jednalo o plastiku Herkula z černého materiálu na stříbrné filigránové nožce.

SUMMARY

The Collection of Paintings of Georg Friedrich of Salburg, Canon of Olomouc († 1692)

Jana Zapletalová

Like other members of the nobility, canons and other church dignitaries collected works of art and built collections of paintings in their residences. In the Olomouc chapter past study has been devoted to the picture galleries of Ferdinand Schröffel of Schröffenheim (1639–1702) and Georg Heinrich of Mayerswald (1676–1747). This article presents a newly discovered inventory of a third lost collection of paintings of a canon of the Olomouc chapter, which is the collection of the canon and archdeacon of Olomouc and the provost of Kroměříž Georg Friedrich, freeman of Salburg († 1692). The posthumous inventory of the collection, which is printed in the appendix to this study, was compiled by painter Justus van den Nypoort (1645/1649 – after 1698). This study analyses the inventory in an effort to shed light

on the character and composition of this collection. With 117 paintings, it was comparatively small. Almost one-half of the paintings were portraits, the rest were paintings in other standard genres. Friedrich started building the collection in the 1660s and continued to develop it up until his death. He purportedly owned a copy of Raffael's painting of Saint Margaret, and among other major European artists had originals by Hans Holbein, Lucas van Leyden, and Daniel Seghers. Among the works attributed to artists the majority are painters of central European origin or working in central Europe, such as Johann Spillenberger, Carl Borromäus Andreas Ruthart, Jan Thomas, Renier Meganck, Carl Ferdinand Fabritius, and Johann Anton Eismann. It is impossible to overlook the fact that all these artists were in direct contact with the Bishop of Olomouc, Karel II of Liechtenstein-Castelcorn (1624–1695), and work by them was or is included in arch/bishop's collection of paintings. The fact that the collection includes many paintings by artists who were in the service of Karel II or were among his suppliers may be a valuable argument in support of the hypothesis, formulated elsewhere, about the influence of the bishop's collection and his activities in the field of art and culture on members of the Olomouc metropolitan chapter.

Figures: 1 – **Salburg's canon residence in Olomouc**; 2, 3 – Carpoforo Tencalla, **Putti**, ceiling painting, 1660s or 1670s. Olomouc, Salburg's canon residence